

in Kanade. Eden izmed osnovnih problemov Evratoma je v tem, da bi separacija izotopov in urana, ki bi ga pridobivali v okviru tega načrta, bil dva do trikrat dražji, kot ga lahko nudijo ZDA.

Atomsko energijo skušajo uporabljati tudi za pogon prometnih sredstev. V ZDA so zgradili osem atomskih podmornic, grade pa že tudi prvo potniško ladjo z 12.000 BRT, ki jo bodo splovili leta 1959 in bo veljala 42 milijonov ameriškanskih dolarjev!

Tudi SZ je zgradila prvo atomsko ladjo in to ledolomilec „Lenin“, ki porabi namesto 100 ton premoga le 45 gramov urana.

V tem tekmovanju tudi Velika Britanija, ki je bila vse do druge svetovne vojne prva pomorska velesila, noče zaostajati. Sedaj gradi reaktor za podmornico, ki jo bodo splovili leta 1960. Četrta država, ki se loteva gradnje atomske ladje (tankerja) pa je Japonska.

Ladje na atomski pogon imajo pred dosedanjimi seveda vrsto prednosti. Predvsem potrebujejo manj prostora za gorivo, zmorejo neprimerno daljše neprekinjene vožnje, so hitrejše, so pa seveda zaenkrat silno drage.

Poleg atomskih ladij pa pripravljajo tudi letala na atomski pogon. Brez dvoma bo atomska energija sprožila tudi v razvoju prometnih sredstev pravo revolucijo.

Uporabo radioaktivnih snovi uvajajo tudi v zdravstvu, kmetijstvu, tehniki in znanstvenem raziskovanju. Teh snovi — izotopov — je dovolj na razpolago, saj gre tu pravzaprav za pepel jedrskega gorenja, za odpadne snovi iz reaktorjev, s katerimi niti ne vedo, kam bi z njimi, da bi preprečili škodljivo žarčenje. V ZDA zalaga na primer manjši poizkusni reaktor s 3.500 kW vso Ameriko z vsemi izotopi, ki jih potrebujejo v znanosti, zdravstvu, kmetijstvu itd. Tako bo na primer jugoslovanski reaktor v Vinči z močjo

6.500 kW dajal več ko dovolj izotopov za vse naše potrebe.

Zaenkrat se atomska industrija razvija prvenstveno za vojne namene. Prav zaradi tega doživlja tolikšen vzpon. Nasprotno pa se uporaba atomske energije v miroljubne namene razvija več ali manj v senci te vojne industrije. Trdno upamo, da se bo v bodoče to razmerje vedno bolj spreminjalo v korist miroljubnega razvoja človeštva.

Za izkoriščanje atomske energije oziroma elektrike je značilno, da je potrebna izredna znanstvena, tehnična in finančna koncentracija, ki jo zmorejo zaenkrat le redke države. V nasprotju s tem je izkoriščanje starejših energetskih virov enostavnejše. Sploh je izkoriščanje vsakega novejšega energetskega vira ne le težavnejše, temveč ima tudi večje geografske učinke. To velja že za moderno velikopotezno izkoriščanje hidroenergije, še bolj za nafto, v največji meri pa se obeta to za izkoriščanje atomske energije.

To je geografsko zelo pomembno, ker se s tem pospešujeta finančna in tehnična koncentracija in s tem tudi gospodarska oziroma politična premoč vedno manjšega števila držav. Tako se razlike med večjimi in manjšimi državami še bolj poglobljajo. Zaenkrat je značilno tudi to, da grade atomske elektrarne predvsem tam, kjer je koncentrirana velika potrošnja električne energije. S tem pa se seveda še bolj pospešuje koncentracija industrije. Kako bo v bodoče vplivala uporaba atomske elektrike na razmeščanje industrije in na razvoj posameznih industrijskih panog, pa je zaenkrat težko reči kaj več. Bržkone pa bodo tehnične novosti jedrske elektrike dopuščale veliko decentralizacijo industrije, podobno kot že pri dosedanjih virih električne energije.

VIRI

1. Atomwirtschaft, Berlin, 1956.
2. Atom und Strom, Berlin, 1957, II.
3. Images économiques du monde, Paris, 1957.

Prof. Mavricij Zgonik

Nekaj aspektov k ocenjevanju geografskega znanja

(Nadaljevanje)

5. Kateri aspekti so še, na katere mora paziti učitelj-geograf pri preverjanju in ocenjevanju? Po težini bi rekel, da mora učenec pri vsem tem še obvladati kartografsko pismenost. Brez tega njegovo geografsko „znanje“ šepa. Ta zahtevnost je zelo važna, saj izhaja že iz prvega pogoja, ki smo ga v začetku ugotovili.

Če hoče učenec imeti jasno predstavo o površini in prostoru, mora obvladati tudi kartografsko pismenost. Za sleherni geografski predmet in pojav oziroma geografsko dejstvo na določeni ze-

meljski površini, ki o njem sliši, mora tudi primerno vedeti, kje je na zemljevidu ozir. atlasu. Le v tem slučaju je zagotovljeno njegovo trajno znanje.⁶ S časom bo pozabil različna imena, statistične in vrednostne podatke, v zavesti pa si bo ohranil kartografsko predstavo. To zahteva od učenca, da se uči geografijo ob karti in da si dela primerne risbe, obrise, črteže, skice, kartograme, diagrame in grafikone. Obvladanje kar-

⁶ M. Zgonik: O uporabi zemljevida v šoli in doma. Geogr. obzornik II/4.

tografske pismenosti in aplikacijo geografskih spoznanj nanjo moremo in moramo zahtevati od učencev in dijakov sleherne stopnje.

Učenec mora na koncu obvezne šole znati čitati geografsko karto. To spada k nujnosti modernega življenja. S čitanjem karte razumem praktično uporabljanje karte na terenu, s pravilno interpretacijo kartografskih elementov in znakov ter njihovo aplikacijo na teren. S čitanjem karte si predstavljamo razumevanje vsebine karte.

Poglejmo konkretno! Učenec 5. razreda osemletke mora znati karto pravilno orientirati na terenu, določevati dolžinske razdalje po določenem merilu, relativno in absolutno višino ter ugotavljati na osnovi izohips ter barvne lestvice oziroma črtkanja, oblike vzpetin, njihov nagib in značaj reliefa. Tolmačiti mora znati najobičajnejše konvencionalne znake, katerih obseg raste v višjih razredih. Kdor vsega tega ne zmore še v 8. razredu osemletke, — da ne govorimo o višji gimnaziji in srednjih strokovnih šolah, — ne zasluži pozitivne ocene.

Razumljivo pa je, da vsega tega učitelj ne more pričakovati od svojih učencev, tudi od dobrih ne, če tega ni prej z razredom vadil, če otroci karte niso uporabljali. S kartografskimi vajami moramo začeti dovolj zgodaj in to v vsakem razredu poglabljajmo. Citanja in risanja karte ne smemo omejiti na eno učno temo in tudi ne na eno leto, temveč ga moramo vaditi še od tretjega razreda osemletne šole dalje.⁷

Kar smo ugotovili za osemletne šole, velja še bolj za šole druge stopnje. Tudi tu ugotavljamo pogosto težke primere geografskega neznanja. Pripomnil pa bi, da moramo ločiti resnično neznanje od trenutne optične neorientiranosti in zmedenosti na karti. Bodimo v tem slučaju potrpežljivi pedagogi in s stranskimi vprašanji ugotavljajmo stvarnost! Seveda, *sunt denique fines!*

Mnenja sem, da imamo pravico zahtevati od dijaka višje gimnazije, da mora brez nadaljnega poznati na zemljevidu ali atlasu kateregakoli merila lokacije in geografsko lego najvažnejših in najobičajnejših geografskih topografskih imen gorovij, rek, otokov, morij, dežel, držav in mest. Zanimivo bi bilo eksperimentalno ugotoviti, kolik odstotek sedmošolcev ali osmošolcev bi takoj našel na karti na primer Falklandske otoke, Tasmanijo, Aleute, Kyenlun, Gate, Irtiš, Rio Negro, Mezeto, Beskide, Porurje, Vzh. Pakistan? Kolik odstotek šestošolcev ali učiteljsčnikov 2. ali 3. letnika bi vedel takoj povedati, katera morja oblivajo Singapur, Šanghaj, Oman, Durban, skozi katere dežele tečejo reke Parana, Medam, Jenisej itd.? Neodpustljivo bi bilo, če bi višješolec ne vedel pri obravnavanju geografske, zgodovinske ali katerekoli druge tematike, kje je Bretanja,

kje Kornwal, Ognjena zemlja ali Gvajana, kje je Anatolija ali Nigerija!

V zvezi s to zahtevnostjo še o nečem. Pri ocenjevanju geografskega znanja smo pogosto v dilemi, kako oceniti učenceve odgovore oz. njegovo reprodukcijo, če obvlada določeno učivo ali v šoli obdelano določeno učno temo, pa kartografsko odpove v prej omenjenem smislu. Tu ne mislim nakazati norme, ker bi bilo to zelo tvegano, saj je treba učenca oz. njegove odgovore pretehtati kot celoto. Vendar pa bi se nagibal k temu, da ne more dobiti višješolec dobre ocene, če res ne obvlada kartografske pismenosti. Četudi res ne gre pri vsem tem, da bi moral biti živ geografski leksikon, vendar življenje pričakuje od njega, da brezpogojno zna geografsko locirati in opredeliti najobičajnejše geografske predmete in da jih ne išče na karti drugod, kot samo tam, kjer v resnici so.

Imena povežimo s celokupno problematiko in kavzalnim načinom opazovanja! Obširno topografsko znanje še ni nikakršno merilo za geografsko izobrazbo! V obilni topografiji ravnajmo pametno: čim bolj oddaljena je pokrajina, tem manj topografskih imen!

Daleč smo od tega, da bi zahtevali od učenca in tako tudi od geografa, da zna na pamet čim več imen in številčk o prebivalstvu, proizvodnji, vrednosti itd. To dobi v vsakem žepnem atlantu in statističnem priročniku. Zato res ni treba biti geograf. Vendar pa nekaj praktičnega znanja mora učenec pokazati, kajti to zahteva od njega življenje. Zato menim, da mora učenec, ki konča obvezno šolo, še bolj pa tisti, ki konča srednjo stopnjo šole, poznati najobičajnejše geografske objekte, najpogostejša geografska imena in jih pravilno prostorno razmestiti.

6. Tesno s kartografsko pismenostjo je geografska pismenost. Na čim višji stopnji je učenec, tem bolj jo mora praktično obvladati, tako horizontalno, kakor vertikalno. Obstojajo nekatera geografska spoznanja, ki jih imamo pravico zahtevati od učencev in jih celo postavljati kot kriterij za dosego pozitivne ocene. Koliko in v kakšnem obsegu, je težko povedati in bi se to moralo ugotoviti po temeljitem študiju na osnovi eksperimentalne metode. Važno besedo bi imela pri končni redakciji tudi eksperimentalna pedagogika. Vsekakor je to odvisno prvenstveno od učitelja samega, oziroma od njegovega kvalitetnega posredovanja.

Kljub temu bi si upal postaviti sledečo stimulacijo: Vsa tista spoznanja oziroma dejstva geografskih pojavov in procesov, na katerih slonijo nova geografska spoznanja, mora učenec poznati. Če jih pove v neurejeni obliki in s pomočjo učitelja, torej dokaj nesamostojno, zasluži zadostno oceno. Tako na primer sodim, di bi moral učenec višje stopnje osemletne šole znati sledeče: geografske koordinate, osnove astronomije, dnevno in letno navidezno gibanje Sonca ter njune posled-

⁷ Glej navodila o izvajanju novega učnega načrta za prve tri razrede osemletne obvezne šole. Objave Sveta za šolstvo LRS, VIII./5.

dice, rotacijo in revolucijo Zemlje, letne čase, nastajanje padavin in vetrov, poznati činitelje, ki vplivajo na vreme in klimo, ločiti mora osnovne klimatične in vegetacijske pasove, poznati elemente vremena in vremensko karto, osnovno razporeditev ljudstev, ras in narodov. Dalje mora poznati najnujnejšo geografsko terminologijo,⁸ kakor sta geografska širina in dolžina, absolutno in relativno višino, razvodje in porečje, tipične oblike vzpetin, depresijo, talno vodo in arteški studenec, tektoniko, vulkansko delovanje, erozijo, denudacijo, tundro, stepo, savano, oaze, trope, subtrope itd., itd.

Vzemimo primer iz regionalne geografije Južne Amerike ali Južnovzhodne Avstralije. Učenec pravilno podaja razporeditev njenih podnebnih in vegetacijskih pasov v smeri od S proti J, od tropske vegetacijske oblike na S ob Carpentarijskem zalivu ter umerjenjših oblik na Tasmaciji. Pri poglobljenem ugotavljanju o vzrokih take razporeditve se pokaže, da učenec ne ve, da je razporeditev na južni hemisferi obratna od severne. Učitelj pri tem z lahkoto konstatira, da ne pozna osnov astronomije pri posledicah zemeljske revolucije, oziroma pri drugačni razporeditvi sončnih žarkov na južni poluti. Menim, da tak višješolec ne more dobiti ocene odlično, četudi ostalo snov obvlada.

7. Pri ocenjevanju ocenjujemo prvenstveno znanje, to se pravi določen obseg snovi, dejstev in spoznanj; to je res. Toda samo to še ne more zadostovati za boljšo oceno. Samo suho znanje je premalo! Pri ocenjevanju se ozirajmo tudi na navade in veščine. Ni dovolj samo učivo določene snovi oziroma učne enote, samo suha materija. Znanje, ki si ga je učenec osvojil, mora pokazati tudi praktično!

Učitelj geografije mora zato pri ocenjevanju geografskega znanja tudi paziti, ali zna učenec to znanje tudi samostojno uporabljati. Le mehanična reprodukcija določene geografske snovi še ne more priklicati prav dobre ocene; učitelj se bo raje v tem slučaju odločil za dobro ali zadostno. Če smo v dvomu, kakšno oceno bi dali učencu, poskusimo ugotoviti, kako zna učenec naučeno gradivo povezati, kako ga zna asociirati z najbližjimi in drugimi sorodnimi predmeti, zlasti pa, kako ga zna aplicirati na življenje. Brez tega je učenčevo znanje formalno lahko odlično, dejansko pa zelo malo zadovoljivo. Ta vidik je za geografa, ki preverja in ocenjuje, izredno važen kazipot.

Učenčeve odgovore in učenčevo znanje preverjamo tudi praktično na primernih vajah, ki jih vzamemo iz učbenika ali pa jih kar sami postavljamo.

⁸ O nekaterih problemih geografske terminologije govori Silvo Kranjec, O naši geografski terminologiji, *Sodobna pedagogika*, IV./7—8.

Učenec 7. razreda osemletne šole je pravilno opisal horizontalno členovitost Južne in Vzhodne Azije, omenil vsa važnejša morja in zalive, ki oblivajo ta del celine, vse važnejše polotoke in otoke. Ali pa je to njegovo znanje res trdno in uporabno, se bomo prepričali, če mu bomo dali še posebno vajo. Na primer: Kakšna morja in katera važnejša mesta bi videl na vožnji z ladjo od Reke do Šanghaja? Kje bi morala ladja, s katero se voziš, voziti z vso previdnostjo? Učenec govori o važnosti Panamskega prekopa — zlasti za ZDA. Ugotovimo temeljiteje to njegovo znanje s primernim primerjanjem poti skozi kanal in okoli Ognjene zemlje.

V ta namen se poslužujemo zlasti metode komparacije. Ta metoda je izredno uspešna ne samo pri posredovanju novih spoznanj, temveč tudi pri preverjanju in ocenjevanju geografskega znanja. To je geografska metoda par excellence! Načinov za uporabljanje tega primerjanja je izredno mnogo.

Govoreč o važnosti Sueškega prekopa, se ne zadovoljujemo s formalno ugotovitvijo njegove geografske lokacije, njegovih tehničnih značilnosti, njegove prometne potencialnosti v BRT! Dijak višješolec naj nanj poveže tudi gospodarske in politične probleme Bližnjega vzhoda in Sredozemlja. Moderna geografija išče in analizira probleme! S primerjanjem njegove poti oziroma dolžine s potjo okoli Južne Afrike in skozi Panamski prekop bo njegova vrednost še bolj podčrtana. Izračunajmo dolžino London—Sidney po vseh treh morskih poteh in jih primerjajmo. Prikažimo to tudi grafično z linearno predstavo! Učenec mora biti sposoben, da to napravi v šoli ali doma, sam ali v skupini!

S primerjanjem pričnimo že zgodaj. Metoda primerjanja je za geografa zlasti še nujna, ker izhaja iz nujnosti prvega pogoja za pravilno ocenjevanje, namreč iz pogoja po površinski in prostorni predstavi. Metodo primerjanja bo učitelj uporabljal že na nižji stopnji osemletne šole, četudi v skromnem geografskem obsegu.

Ko obravnavamo v 4. razredu osemletke pri predmetu poznavanje prirode in družbe posamezne slovenske regije ali gospodarsko-zemeljepisna področja, zahtevajmo od boljših učencev, da znajo ugotoviti najvažnejše podobnosti, razlike in tipičnosti ter značilnosti posameznih geografskih prirodnih enot ali področij v svoji ožji in širši domačiji. Razume se, da moramo na tej stopnji biti zadovoljni s skromnimi odgovori, takšnimi, ki ustrezajo učenčevi psihološki osnovi.

Kar se tega tiče bi opozoril, da je lepa prilika uporabljati to metodo pri tistih učnih enotah iz zemljepisno gospodarskih področij, ki so fizično-geografsko nehomogene, in kjer so zaradi tega bistvene razlike. Vzemimo primer Pomurja, ki bi ga mogli razdeliti v tri oziroma štiri take manjše enote (Goričko, Ravensko z Dolenjskim, Mursko polje in gričevnati svet okoli Radgone in Kapele). Učenec 8. razreda osemletke, ki podaja n. pr. geografsko sliko mariborskega Podravja,

ima lepo možnost podčrtati tipičnosti in razlike v primerjavi njegovih mikroregij (Dravska dolina, Pohorje, Kozjak, Dravsko polje, Slovenske gorice itd.). Če je učenec sposoben to storiti, si gotovo zasluži najboljšo oceno.

Na čim višji stopnji smo, tem globlja naj bo primerjava z namenom, da izluščimo vse osnove bistvene značilnosti in tipičnosti, da odkrijemo bistvene činitelje določenega pojava ali procesa. Za odlično ali prav dobro oceno bo moral dijak višje gimnazije biti sposoben, da po obravnavi zemljepisno-gospodarskih značilnosti Severne in Južne Amerike, oziroma posameznih njenih geografsko-gospodarskih področij, poda tudi glavne razlike med Anglosaško in Latinsko Ameriko v sintetični sliki ter da izlušči njune najvažnejše probleme! Poznavajoč gospodarske značilnosti posameznih dežel, ki obkrožajo Sredozemsko morje, pričakujemo od višješolca, da zna tudi podati sintetično sliko vsega Sredozemlja, oziroma nakazati one geografske in družbene činitelje, ki diktirajo takšno gospodarsko in kulturno življenje.

8. Geografsko znanje učencev preverjamo in ocenjujemo ne samo z njihovo verbalno reprodukcijo, temveč tudi s tem, da jim dajemo enostavne naloge, da zahtevamo od njih, da ponazorijo te odgovore grafično, s primernimi grafikoni, kartogrami, diagrami in skicami. Verbalno reproducirano učivo naj ponazori učenes s primerno risbo. Tako bo pokazal, ali ima adekvatno, pravo predstavo za posamezne geografske pojme, pojave in spoznanja. To je zelo važen aspekt, ki naj bi ga imel pred očmi vsakdo, ki dela v šoli. Ne gre tu za risarsko natančnost in spretnost, temveč za sposobnost nazorno predočiti konkreten pojav. Naša zahteva po ponazarjanju bo tem kvalitetnejša, čim bolj smo se sami potrudili, da smo posredovali nova spoznanja na soliden in nazoren način.

Mislím, di ni pretirano zahtevati od drugo ali tretješolca, ki se učí regionalne geografije sveta, preprost konturni obris osnovnih elementov določene regije ali geografsko-gospodarske enote. S tem bo dokazal, da pojmuje osnovne zemljepisne prvine res geografsko, to je površinsko. Glede zahteve, da morajo znati učenci s preprostimi potezami narisati obris določenega zemljepisnega predmeta, regije, dežele, države, porečja, polotoka, orografske razporeditve reliefa, so med nami različna mnenja. V strahu, da ne bi otroka doma s skiciranjem in geografsko risbo preveč obremenjevali, smo šli zadnja leta mogoče le predaleč, ko mnogi učitelji v tem smislu ničesar več ne zahtevajo. To vprašanje postavljam pred širši forum.

Mnenja sem, da imamo ne samo pravico, temveč tudi dolžnost zahtevati zlasti od boljših učencev tako potrditev njihovega znanja. Seveda mora imeti to svoj didaktični namen. O tem je bilo govora tudi na zadnjem mednarodnem kongresu v Grenoblu in velika večina diskutantov se je strinjala s tako obliko dela, saj se to sklada z

zahtevo po večjem laboratorijskem delu in večji aktivizaciji ter samodejavnosti učencev. Razume se, da tako risanje ne sme biti le mehanično, daleč je to od famoznega mehničnega prerisavanja, ki ga imamo vsi v tako slabem spominu.

Glede učenčevega domačega dela v reproduciranju karte ali posameznih njenih delov mora biti učitelj previden. Ne gre za reprodukcijo do zadnjih detajlov, ker bi bil v tem primeru zaposlen le s tehnično stranjo svojega dela in bi pozabil na geografske aspekte. Ker pa otrok ne dojema le z očmi, temveč tudi z roko, je vendar treba zaposliti tudi njegovo motorno aktivnost, zato bomo terjali od njega, da zna napraviti v glavnih linijah shematičen obris, (obalne črte, glavno rečno omrežje, potek gorovij). S tem se strinjajo tudi zaključki mednarodnega kongresa, ki je bil v Kanadi pod pokroviteljstvom UNESCO leta 1950.⁹

Učenca je treba zaposliti tako, da bo čim aktivneje sodeloval pri učnovzgojnem procesu. S to splošno zahtevnostjo modernega pouka se moramo sprijazniti. Če bomo sami posredovali razna spoznanja v tem smislu in sami čim bolj uporabljali kredo, skico in sploh metodo nazornosti, tem bolj bomo lahko zahtevali to tudi od učencev.

V 8. razredu osemletke obravnavamo klimatične razmere posameznih jugoslovanskih pokrajin. Pri poglavju o hidroenergetskih virih naše države oziroma še preje, pri hidrografiji, ugotavljamo različne vodne režime naših jugoslovanskih rek. Ali ni najbolje, da predočimo te bistvene razlike z diagrami. Podnebna krivulja za Ljubljano, Dubrovnik, Sombor, Sarajevo bo pokazala njihove bistvene značilnosti. Krivulja vodnega režima Drave v primerjavi s krivuljami Soče ali Neretve bo nadvse ilustrativna in poučna. Zakaj bi tega ne mogli zahtevati tudi od učencev na primerni stopnji?

Pri regionalni geografiji Indije obravnavamo tudi monsunsko podnebje, primeren diagram ga bo še bolj osvetlil!

Na podoben način naj pokažejo učenci s primernimi diagrami, kartogrami in grafikoni proizvodnjo, zunanjo trgovino, razvoj določene gospodarske panoge, demografsko gibanje itd. Vsega tega ne smemo zanemarjati. Raje manj verbalnega teksta, pa več dokumentacije, ki naj vodi učenca k razmišljanju. Prisilimo učence, da bodo razmišljali, opazovali, primerjali, ugotavljali in sklepali!

9. Na koncu naj omenim tudi to, da bomo morali v tem smislu spremeniti tudi naše učbenike in naše šolsko delo sploh. Nas vse skupaj še preveč bremeni stara dediščina verbalistične natrpanosti. To delamo v naših „predavanjih“, tako tudi postopamo pri preverjanju in ocenjevanju.

⁹ L'UNESCO et son programme (La classe de géographie au service de la compréhension internationale, I. 1951).

Na zapadu so v tem pogledu daleč pred nami, zlasti Francozi, Belgijci in Nizozemci. To sem imel priliko videti tudi na razstavi učil, ki so jo priredili zastopniki nekaterih držav na zadnjem kongresu v Grenoblu. Tako na primer so francoski geografski učbeniki neprimerno dražji od naših, zlasti jih odlikuje bogata nazornost in dokumentacija. Njihova odlika je tudi ta, da silijo učence k samostojnemu razmišljanju in iskanju problemov ter osnovnih značilnosti. Avtor jim ne servira vsega, temveč le najbistvenejše poteze, ostalo pa v spetnih in metodično preiščenih vprašanjih ter sugestijah zahteva od učencev, da jih odkrijejo sami. Poleg takih učbenikov imajo na zapadu še primerne delovne zvezke (cahiers de travaux, Arbeitsheft). Vanje otroci pod vodstvom učitelja pišejo, dopoljujejo, vnašajo imena in elemente, odgovarjajo, rišejo, skicirajo, šrafirajo, barvajo itd. Ali se ne bi tudi mi zamislili nad tem?

Učenci, ki tako sprejemajo nove zemljepisne pojme in spoznanja ter predstave, niso pasivni, temveč nasprotno — nadvse aktivni! Pri ocenjevanju se bo moral učitelj posluževati istih prijemov in oblik dela. Ne mislim s tem reči, da je možno pri nas preiti čez noč k takim modernim oblikam samodejavnosti: objektivni razlogi marsikje tega ne dovoljujejo. Vsekakor pa nam mora biti to cilj, ki naj bi mu šli naproti.

III.

Ob koncu tega razmotrivanja zaradi večje jasnosti še nekaj opomb:

Marsikdo, ki se je zamislil nad temi mojimi sugestijami in nasveti za pravilno ocenjevanje, se ne bo strinjal s tem, češ da se danes to ne da izvajati, da so kriteriji, ki jih navajam, prezahtevni. Če bi vse to zahtevali od učencev, zlasti od onih na obvezni šoli, bi le majhen procent zadovoljil. Res je tako! Tudi meni se zdijo te zahteve trenutno mogoče prezahtevne in drži, da bi jih marsikje ne mogli izvajati.

Glede na te in druge podobne pomisleke bi omenil sledeče:

1. Aspekti, ki sem jih omenil za pravilno preverjanje in ocenjevanje, niso izvedljivi povsod na enak način, na isti stopnji in v istem obsegu.

2. Vedno in povsod moramo tudi pri preverjanju in ocenjevanju upoštevati poleg učnovzgojnih smotrov predmeta oziroma učne enote tudi psihološke osnove.

3. Le z enim pogojem bomo mogli tudi pri preverjanju in ocenjevanju geografskega znanja upoštevati vidike, o katerih sem prej govoril: tudi sami moramo uporabljati v razredu take oblike in take metode dela, tudi sami moramo svoj razred pri šolskem in domačem delu izobrazevati in vzgajati tako, kakor to zahtevajo splošni didaktični in učnovzgojni smotri predmeta.

Glede ocenjevanja samega pa še tole: vzgajajmo učence in starše k temu, da ne bodo hlatali po oceni kot taki, da se ne bodo učili zaradi ocene same, temveč da si bodo želeli resnega, uporabnega in življenjskega znanja!

4. V kolikor pa danes še marsikdo od nas iz katerega koli opravičenega razloga ne more tako delati, moramo pa vendarle stremeti za tem, da usmerimo svoj način dela prav v tem smislu.

Včasih nam manjka navdušenja in tudi tveganja. Naj nam ne bo v tolažbo ali opravičilo, ko še mnogi vztrajamo pri starih oblikah dela, dejstvo, da stojijo pred takimi težavami in problemi tudi drugod. Bodi nam v vzpodbudo to, da že marsikje preko meja uspešno začenjajo z delom v smislu pobud in vidikov, o katerih sem govoril prej. V uspehe ne dvomimo! Le tako bo učenčevo znanje doživljeno, trdno in življenjsko uporabno. Geografija sama se bo zaradi svoje velike intelektualne, socialne in internacionalne vloge močno uveljavila kot moderna veda z globokimi učnovzgojnimi vrednotami, uspešno pa bo tudi sodelovala pri uresničitvi smotrov naše reformirane šole.

Darko Radinja

Nove pobude za pouk geografije v gimnaziji

Tretje leto že poteka, odkar se je s sedanjim učnim načrtom za geografijo v višji gimnaziji postavil geografski pouk v Sloveniji docela na novo osnovo. S tem je bil storjen prvi pomembnejši korak za afirmacijo družbene vloge geografije v šoli sami. Hkrati pa pomeni ta program koristen prispevek za reformirano šolo.

Seđaj veljavni načrt skuša, kot vemo, v čim večji meri uvajati v srednjo šolo načela moderne geografije, njeno dinamičnost, kavzalnost, funkcionalnost itd. To pomeni, namesto deskripcije prikazovanje geografskih elementov, pojavov in procesov v genetični osvetlitvi, prostorski primerjavi in v medsebojni odvisnosti.